Tapınakçılar Siyonistler ve Masonlar – İkinci Kitap

Bölüm 10

Önceki Bölüm : Stuartistler

İskoç Masonluğu

Bu bölüme, Masonluğa Stuartistlerin getirmiş olduğu İskoç ritinden söz ederek başlayacağız.

Öncelikle iki noktayı belirtmek gerekir:

1- İskoç Masonluğu ile İskoç riti aynı şey değildir;

2- İskoç Riti denilince, bu genel kavram olur. Birkaç ayrı İskoç ritinden söz edebilme olanağı vardır.

Masonluğun tarihinde, kimi yerde "Eski İskoç Riti" olarak da anılan ilk mason ritinin dışında sadece İskoç Riti adını taşıyan bir çalışma sistemi yok. 18. yüzyıl ortalarına kadar tek bir İskoç riti varken, sonra birçok İskoç riti oluşmuş. Bunlardan bazısının adında "İskoç" sıfatı geçmiyor bile... Önceki bölümde değinmiş olduğumuz "Vielle-Bru Riti" bunun örneklerinden biri. Az sonra inceleyeceğimiz "Yetkinleşme Riti" de bir diğeri.

Bir mason riti bakımından asıl önemli nokta, adından çok, çalışma tarzı ve çeşitli derecelerinde yer alan öğretinin genel kapsamı… Nitekim 18. yüzyılda, İngiliz Masonluğu'nun tarzıyla pek uyuşmayan, buna karşılık Fransa'da oluşmuş İskoç Masonluğu'nun tarzına daha yatkın birçok rit kurulmuş. Bunların hepsi değilse de birçoğu İskoç riti niteliği taşır.

Günümüzde, Masonlukta, olsa olsa on kadar mason ritinden söz edilebiliyor. En yaygın olanlarından biri **"Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti"** adını taşıyor. [Fransızcada **Rite Ecossais Ancien et Accepté**, İngilizcede **Ancient and Accepted Scottish Rite**, Almancada **Alte- und Angenommener Schottishe Ritus**. Türkiye'de ayrıca **Eski ve Kabuledilmiş Skoç Riti** de deniyor.]

İşte bu rit, bazı yerde kısaca "İskoç Riti" olarak da anılıyor. Adının uzunluğundan ötürü bir kısaltma gibi.... Ancak günümüzde uygulanmakta olan başka İskoç ritleri de var.

*** * ***

Önceki bölümlerde İngilizler ile İskoçlar arasındaki çekişmeden hayli söz etmiştik. Şimdi bunu genel olarak Masonluk üzerinde yoğunlaştıralım.

Günümüzde, İngiltere'nin en büyük mason örgütü olan **İngiltere Birleşik Büyük Locası** [İngilizcede United Grand Lodge of England], ara sıra şu anlama gelebilecek bir bildirge yayınlar:

"Benim uyguladığımın dışında, başka tür bir Masonluk yoktur; olamaz. Benim onaylamadığım birtakım örgütleri, bir mason örgütü gibi görüp onlarla iletişim kuran mason kuruluşlarını hemen Masonluğun dışına iterim. Böyle davranan masonları da aforoz ederim."

Bir diğer deyişle bu mason örgütü, Masonluğun dünya yüzünde tek egemen otoritesi olduğunu, dediğine aykırı davrananların "mason örgütü" sayılmadığını, üyelerinin de "mason" sayılmayacağını, üstelik bu gibi kuruluşlarla ilişkisi olan masonları da Masonluktan kovacağını belirtiyor.

İngiltere'deki bir büyük loca bunu hangi hakla söylüyor?... Gerçekten Masonlukta dünya yüzünde küresel boyutta geçerli böyle bir yetki var mı?

Şöyle açıklayalım: Birisi kalkmış, "Kuş Sevenler Derneği" diye bir örgüt kurmuş. Sonra bir başkası çıkmış; "Kanarya Sevenler Derneği" kurmuş; bir diğeri de "Güvercin Sevenler Derneği"… İlk derneği kuran özel olarak sadece kafes kuşlarıyla ilgileniyor ve doğadaki diğer kuşları sevmek, onun ilgi alanı dışında kalıyor. Buna karşın şöyle bir iddiada bulunuyor:

«Kuş Sevenler Derneğini tarihte ilk kez ben kurdum. Başka hiç kimse hiçbir kuşu sevme derneği kuramaz. Kuracak olsa bile, onun bir kuş sevenler derneği olduğu söylenemez. Başka türden kuşları sevenler, benim derneğime adımını atamaz. Benim üyelerim de kuş sevmekle bağlantılı ad taşıyan başka bir derneğin üyeleriyle görüşemez. Görüşen çıkarsa, ben onu derneğimden kovduğum gibi, elinden kuş sevme yetkisini de alırım. Çünkü kuşlar ancak benim istediğim, önerdiğim ve belirttiğim gibi sevilebilir.»

İngiliz masonların öteden beri yaptığı işte bunun gibi bir şey… Onlara göre *"İngiliz Masonluğu"* diye bir şey yoktur. Tek bir Masonluk vardır; o da kendisinin uygun gördüğü gibidir. Bunun dışındakiler, taklitçi ve Masonluğa zararlı kuruluşlardır. Bu nedenle onlarla iletişim bile kurulmamalıdır.

İngiliz mason örgütü, son yıllarda bu bağlamdaki tutumunu biraz yumuşatır gibi bir tavır takınmışsa da, tarihte bu dayatmasını kabul ettirmekte hayli başarılı olmuştur..

Ancak şurası da açık ve belli ki, bu başarısını doğrudan Masonluğa güvenerek değil, uluslararası ekonomik ve politik etkenlerden yararlanarak sağlamıştır. Bu arada pek diş geçiremediği, bu nedenle yapıp etmelerine pek ses çıkarmayıp göz yumduğu mason kuruluşları da vardır. Bunların başında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki büyük localar gelir.

Bu konu, bu kitabın sonraki bazı bölümlerindeki anlatımlarla çok daha berrak olarak anlaşılabilecek.

*** * ***

İngilizler, Masonlukta "rit" kavramının kullanılmasına karşı çıkar.

Oysa Masonlukta birçok rit olduğu görülüyor. Fakat bunların arasında *"İngiliz Riti"* ya da benzer bir adı taşıyanı yok.

Bununla birlikte, günümüzde İngiltere'deki Masonluğun yapılanmasına bakıldığında; aslında doğrudan bir "rit" sayılması gereken hatta belki de birkaç ritin birleşiminden oluştuğu bile söylenebilecek bir İngiliz Masonluğu Sistemi bulunduğu görülüyor. Kimileri buna *"İngiliz Riti"* diyorsa da, İngilizler böyle bir terimi kabullenmiyor.

İngilizler "rit" kavramına niçin karşı çıkıyor?

Her şeyden önce, Masonluktaki ritleri ilk kez İngilizler değil Fransa'daki İskoç asıllı masonlar oluşturmuştur. Üstelik bu işin içine büyük ölçüde politika girmiştir. İskoçlar, Masonluğa hem amaç hem kapsam bakımından bambaşka bir biçim vermeye kalkışmış, İngiltere'deki büyük locanın sözünü dinlememiştir.

Üstelik Masonlukta "rit" diye bir kavramdan söz edilince, ister istemez **"yüksek dereceler"** diye bir kavram da gündeme gelir. [Fransızcada "Hauts Grades", İngilizcede "High Degrees", Almancada "Hochgrade"]

Oysa İngiliz Masonluğuna göre bu kurumda *"yüksek derece"* diye bir şey yoktur; olamaz.

Bu karşıtlığın gerekçesi nedir?

İngilizler bunu açıkça söylemez ama diğer söylemlerine bakılınca, bunun iki nedeni var gibi görünüyor:

1. Bir sıfat olarak "yüksek" kavramı, "büyük" kavramının üzerine çıkar. Bu da Büyük Loca'nın otoritesini zedeler. Diğer büyük localar üzerinde üstün konumda bulunabilmesini zorlaştırır.
2. Yüksek derecelerdeki çalışmalar bir büyük locaya bağlı olarak yapılmaz. Masonlukta bambaşka ve kendini büyük locadan daha üstün tutan bir otoritenin oluşması söz konusudur. Oysa büyük locadan üstün bir güç kabul edilemez.

Buna göre, gerek İngiltere'de gearekse İngiliz mason örgütünün egemenliğini kabul ettirmiş olduğu yerlerde "yüksek dereceler" yoktur, öyle mi?

Hayır!... Vardır. Bu nedenle yukarıda, İngiliz Masonluğu Sistemindeki derecelerin birkaç ayrı rit oluşturabilecek kadar çok olduğunu belirtmiştik. Tek bir farkla ki, bunlara *"yüksek*

dereceler" denmez. İngiliz Masonluğunda bu sıfat âdeta "tabu" gibidir; dile getirilemez. Bunun yerine **"ileri dereceler"** terimi kullanılır. [İngilizcede "Advanced Degrees", Fransızcada "Grades avancées, Almancada Beförderungsgrade"] Böylece bunların yüksek falan olmadığı, sadece "üstat derecesinin ileri aşamaları" oldukları vurgulanmaktadır.

Dolayısıyla, sadece bir genel terim olarak bile İskoç riti, İngiliz masonların benimsediği sistemin ilkeleriyle çelişkilidir.

Buna karşın günümüzde "Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti" adıyla anılan mason riti, sınırlı bir boyutta da olsa, İngiltere'de de örgütlenmiş olup, halen uygulanıyor. Başkaları da var.

Masonlukta geçmişten çok günümüze daha yakın tarihlerin olgusunu yansıtan bu özet anlatımın ardından, -fakat gerekeceği için bu konuya yine dönmek üzere- şimdi Fransa'ya geçelim ve ilk mason ritinin kuruluşunun ertesinde neler olup bittiğini gözden geçirmeye başlayalım.

Clermont Konseyi

18. yüzyıl ortalarına gelindiğinde, Stuartistlerin artık Fransa'daki localarda gücü kalmamıştı. Charles Edward Stuart'ın İskoçya'daki başarısız girişimi, bunun yanı sıra Charles Radclyffe'in de idam edilmesi, Fransa'daki İskoçlar için âdeta yıkım olmuştu. Umutları suya düşmüştü. Artık bir başka Stuartist de onlara yol gösteremezdi.

Başlangıçta "göstermelik" olacağı düşünülmüş Büyük Üstat Clermont Kontu Louis de Bourbon-Condé de bambaşka bir tutum takınıp, Fransa'daki locaların stratejisini değiştirmeye yöneldi.

Clermont Kontu, ilk iş olarak, İskoç Masonluğu doğrultusunda çalışmakta olan Paris Büyük Locası'nı kapattı. Fransız masonların çoğunlukta olduğu tüm locaları bir araya getirerek, **"Grande Loge Anglaise de France"** *(Fransa'nın İngiliz Büyük Locası)* adlı yeni bir büyük loca kurdu. Bir süre sonra da bu büyük locanın yönetiminde kendisini geri plana çekip, Christophe-Jean Baur adlı bir bankeri kendisine vekil olarak atadı.

Fransa'daki İskoç localarının üyeleri, Büyük Üstadın, İngiltere Büyük Locası'na ödün veren ve böylece İngiliz Masonluğu'na yaklaşmaya yönelen bu tutumundan hiç hoşlanmadı. Fakat girişimlerini durdurabilecek güçleri de kalmamıştı. Sadece, Clermont Kontu'nun otoritesini yadsımaya girişebildiler. Localarında, kendi başlarına buyruk olarak çalışmayı sürdürdüler.

Clermont Kontu'nun büyük locasına bağlanan Fransız mason localarının sayısı artarken, İskoç masonlar arasında çekişmeler baş göstermeye başladı. Çekip gitmiş olman Charles Edward Stuart'a güvenlerini yitirmiş olan İskoç masonlar, bir otoriter organ aramaya girişti. Bunun için, "Conseil de Clermont" *(Clermont Konseyi)* adını taşıyan bir kurul oluşturdular. ["Chapitre de Clermont" *(Clermont Şapitri)* adı da kullanılmıştır.]

Bu adın alınışının Fransa'daki büyük locanın büyük üstadı Clermont Kontu ile ne bağlantısı var? Bu bir çelişki değil mi?

Hiçbir ilgisi yok. Paris'te "Clermont Cizvit Koleji" adlı bir eğitim kurumu vardı. Bu konsey, toplantılarını orada yapmaktaydı. Adı da oradan alınmadır.

1754 yılında kurulan bu mason örgütünde, öteden beri Ramsay'a mal edilen ritin Fransız kültürüne uyarlanarak geliştirilmesi öngörülüyordu. Fransız masonların, İskoç Masonluğu çevresinde toplanması isteniyordu.

Bu durumda Masonluğun evrenselliğinden nasıl söz edilebilir?

O tarihte öyle bir şeyden söz edilemez.

Henüz hiç kimse Masonluğun tüm dünyaya yaygın bir kurum haline dönüşeceğini düşünmekte, öyle bir şey hedeflemekte değildi. Herkes Masonluğa kendi kültür ve eğilimine, inanç ve felsefesine göre biçim vermek istiyordu. Dolayısıyla, nasıl İngiliz Masonluğu ile İskoç Masonluğu arasında uzlaşamaz bir çelişki varsa, şimdi her ikisiyle de çelişkili olan bir Fransız Masonluğu'nun doğumuna hazırlanılıyor gibiydi.

*** * ***

Clermont Konseyi'nde İskoç riti temel alınarak yeni bir mason riti kurmak üzere çalışmaya başlandı. Bu çerçevede bir "yetkililer kurulu" oluşturuldu. Çalışmalar oldukça Fransızvarî denilebilecek bir tarzda yürütülüyordu. Özgün İskoç Masonluğu'ndan giderek uzaklaşılıyordu.

Bu durum, özellikle, konsey üyeleri arasına alınmış olan **Karl Gottlieb Baron von Hund**'u çok rahatsız etti. Çünkü Baron von Hund, Silezyalı bir Alman soylusu olmasına karşın, en az İskoçlar kadar ateşli bir Stuartist idi. Hatta bir "Stuart fanatiği" olduğunu söylemek bile yanlış olmaz.

Baron von Hund, doğru dürüst bir eğitim görmemişti; soylulardan birçoğu gibi... Her nasılsa, belki de sırf Almanya'da hatırı sayılan bir soylu olduğu için Masonluğa alınmış, mason olunca dünyası değişmişti. Kendisini, başı göğe ermiş gibi görüyordu. Bundan ötürü öyle onurlanmış, öyle mutlu olmuştu ki... Bunu Stuartlara borçluydu. Stuartlar olmasaydı, böyle bir kurumda yer almayı hayal bile edemezdi. Hele konsey üyesi olmak...

Fransızların yaptığına o kadar çok sinirlendi ki, Clermont Konseyi'nden umudu kesip, ülkesine döndü. Orada kendi mason ritini kurdu.

Clermont Konseyi'nde yapılan çalışmalardan ötürü rahatsız olan tek kişi Baron von Hund, değildi. Daha birçokları vardı. Aralarında dönemin ünlü Rozkruacı masonlarından, aynı zamanda bir Paracelsus hayranı olan İsviçre asıllı bir alşimist olan **Louis Theodore Baron de Tschoudy** de vardı. Fakat onun tepkisi farklı bir yönde gelişti.

Baron de Tschoudy'nin görüşlerini destekleyen **Pirlet** diye bir adam, Clermont Kontu'nun, Christophe-Jean Baur'dan sonra locaların yönetimini eline teslim etmiş olduğu **Lacorne** adlı kişiyle iş birliği ederek, **"Conseil des Chevaliers d'Orient"** *(Doğu Şövalyeleri Konseyi)* adını taşıyan bir başka masonik otoriter organ oluşturdu. Ortaya bir başka sistem, bambaşka bir mason riti çıktı. [Bu iki kişinin tam adı hiçbir yerde geçmiyor. Sadece meslekleri bakımından birinin terzi, diğerinin dans öğretmeni olduğuna değiniliyor.]

Bu arada, 1751 yılında Papa 14. Benedictus Masonluğu ikinci kez aforoz etmişti. Yayımladığı bildirgede, masonların özellikle "sır saklama" üzerine söz vermelerine karşı çıkmıştı. Bu söz veriş nedeniyle din adamlarının mason localarında neler olup bittiğini öğrenemeyeceğinden yakınıyordu. Masonluğun ve locaların yaptığı çalışmalar hakkında herhangi bir bilgisi olan

herkesin bunu Kilise'ye hemen bildirmek zorunda olduğunu, bilip de söylemeyenlerin aforoz edileceğini duyurdu.

Baron de Tschoudy, Siyonistler gibi hep perde arkasında kalmayı severdi. 1752 yılında Chevalier de Lussy takma adını kullanarak "Etrenne au Pape, ou les Franc-maçons vengés" *(Papa'ya Yeni Yıl Armağanı ya da Masonların Öcü)* adlı bir kitap yayımladı. Bu kitabında genel olarak papaları, özellikle son papayı kıyasıya eleştirdi. Ardından "Le Vatican Vengé" *(Vatikan'ın Öcü)* adlı kitabıyla, Katolik Kilisesi'ni resmen alaya aldı.

Daha önce söylemiştik: Bir papa buyruğunun Fransa'da geçerli olabilmesi için, Fransız parlamentosu tarafından onaylanmış olması gerekiyordu. Her iki papanın aforozu bu onaydan geçmemiş olduğu için; Fransa'daki masonlar, papaların aforozuna pek aldırış etmiyordu; Katolik olanları bile... Dolayısıyla Fransa'da Masonluk, diğer birçok Avrupa ülkesinden daha hızlı bir gelişme olanağı yakaladı. Baron de Tschoudy'nin yönlendirişiyle oluşturulan mason ritinden sonra başkaları da kurulur oldu.

Sıkı İzleyiş

Az önce sözünü ettiğimiz Baron von Hund, Masonluğa girdiğinde henüz 21 yaşında ya var ya yoktu. Bilindiği kadarıyla töreni Charles Radclyffe yönetmişti ama baronun dediğine göre kendisi için **"Bilinmeyen Üstler"** [Almancada Unbekannte Obere] olarak anılan kişilerin yönetiminde çok değişik bir ritüel uygulanmıştı. Ona göre, bu kişiler Stuartlar ile yakından bağlantılıydı hatta doğrudan kendileriydi.

Bazı kaynaklarda Baron von Hund'un bu olayı gençlik ateşiyle yaşadığı için pek abarttığı, törende ne olup bittiğini bile doğru dürüst anlayamadığı hatta daha önce hiç görmemiş olduğu için tanımadığı Charles Radclyffe'i de Charles Edward Stuart sandığı belirtilir.

Böylece baronun bilgisizliği hatta zavallılığı ortaya konmaktadır.

Bunun doğru olup olmadığı önemli değildir çünkü bu gibi söylemler bir art niyete dayanabilir. Doğru olsa bile, Baron von Hund'un 18. yüzyılın ikinci yarısında Almanya'da **"Sıkı İzleyiş"** [Almancada Strikten Observanz] adını taşıyan, pek tutulmuş, hayli yaygınlaşmış bir mason riti kurmayı başardığı, böylece adını Masonluğun tarihine hiç unutulmayacak bir şekilde yazdırdığı yadsınamaz.

*** * ***

Baron von Hund, Almanya'da kendi mason ritini kurduğunda, bunun ritüellerinin kapsamına genel tarih bilgileriyle çelişkili birçok şey katmıştı. Bu olağandı çünkü o tarihlerde Masonluğa girmek için bilgili olmak gerekmiyordu. Hele bir "soylu" için, sırf soylu olması bile yeterli sayılırdı. Bunun örneklerini daha önce de gördük. Ancak, Baron von Hund kendi kafasından bir mason riti oluşturunca, aslında Masonlukta olmaması gereken bir durum doğdu. Öyle ki, Baron von Hund'un bu ritin öğretisinde yer verdiği öğelerle ne demek istediği hatta yer yer neden söz etmekte olduğu bile pek belli değildir. Yanlışlıkların ve çelişkilerin birbirini kovaladığı görülür.

Baron von Hund'un, Ramsay'ın kurduğu ilk mason ritinin 1740'lı yıllarda uygulanan üç yüksek derecesinde ilerletilmiş olduğu bilinmektedir. Belki de değindiği fakat ayrıntılarını

açıklamadığı giriş töreni, Masonluğa ilk girişi değil, o tarihte "Tapınak Şövalyesi" unvanının verildiği son derecesine ilişkin bir törendir. Neden söz ettiği anlaşılamamıştır.

Nitekim Tapınakçılar, belki de Baron von Hund'un kurduğu Sıkı İzleyiş Riti'nde diğer tüm mason ritlerinden çok daha belirgin bir tarzda yaşatılmıştı.

Baron von Hund bu konuda şunu bile söyleyecek kadar ileri gitmişti:

«Her mason aynı zamanda bir Tapınak Şövalyesidir.»

İddiasına göre, onu Masonluğa almış olan "Bilinmeyen Üstler" özellikle ona çok önemli bir görev vermişti. Bu görev, Masonluğu Tapınak Şövalyelerinin özgün kökleri üzerine oturtmaktı.

Nitekim o da öyle yapmaya çalışmıştı ama bilgisinin yetersizliği nedeniyle birçok yanılgıya düşmekten de sakınamamıştı. (Buna Birinci Kitapta, **"Son Tapınakçılar"** başlıklı bölümde de söz değinmiştik.)

*** * ***

Fransa'da, Masonluktaki İskoç Riti'ne birbiri ardınca yeni derecelerin eklendiği bir evreye girilmişti.

Kimilerine göre; aslında bu dereceler hiç de yeni değildi; İskoç kökenli eski bir ritin uygulanmasına başlanıyordu.

Böylece geliştirilmekte olan bu ritin kapsamını beğenmeyen, hele bunun bir de İskoç kökenli olduğunu öğrenip, sırf bundan ötürü hoşlanmayanlar ise, kendi eğilimlerine uygun başka bir mason riti kurmaya hevesleniyordu.

Fransa'da artık Stuartların davası unutulmuş, terk edilmiş gibiydi.

Baron von Hund'a sorarsanız, Fransızlar, böyle yapmak suretiyle İskoç Riti'ni yozlaştırıyordu.

Kendisi bir rit kurmuş; buna karşın, İskoç Riti'nden elini eteğini çekmemiş. Bağnazlığa varır ölçüdeki bu diretmesinin arkasında acaba başka birileri, bir başka etki olabilir mi?

Bu ne demek oluyor?

Şu demek: Fransa'daki masonlardan umudunu kesmiş olan Siyon Örgütü, bu kez de aslında yeterince bilgili olmayan bu Alman soylusunu kendi amaçları doğrultusunda kullanmaya girişmiş olabilir mi?

Kim bilir!... Belki! Ona Siyon Örgütü'nün amaç ve ilkeleri anlatılamazdı ya!... Tapınak Şövalyelerinden söz etmesi Siyonistlerin işine gelirdi.

*** * ***

Sıkı İzleyiş Riti, Almanya'da uygulandığı ilk yıllarda çok ilgi gördü; hızla gelişti ve yaygınlaştı.

Baron von Hund, bu ritte çalışan Alman localarını kesin ve tartışılmaz bir egemenlikle, âdeta "kral" gibi yönetiyordu.

Bu yüzden, bir süre sonra ondan usanıp, karşı çıkmaya başlayanlar oldu.

Bu karşı çıkanların başında gelen **Johann August von Starck**, Hund'un yanlış bilgiler verdiğini, böylece peşine taktığı birçok masonu yanılttığını, Masonlukta *"Bilinmeyen Üstler"* diye de bir şey olmadığını ileri sürdü.

Özellikle şu son sözü, Baron von Hund'a şarlatanlık suçlaması yöneltmek ile özdeş sayılırdı. Aslında onu "hiçbir şey bilmediği halde bilir gibi görünen bir zavallı" olarak niteleseydi, belki çok daha doğru olurdu.

İkisi arasında öyle sert tartışmalar çıktı ki, Johann August von Starck'ın Sıkı İzleyiş Riti'ni yok edip yerine bir başka rit kuracağı sanıldı çünkü çok yandaş toplamıştı. Fakat öyle yapmadı; Sıkı İzleyiş Riti'ne hayli karmaşık bir yöntemle birtakım başka dereceler ekleyip farklı bir nitelik edindirdi. Bunu, "Sıkı İzleyiş"in karşısında, **"Rahatlatılmış İzleyiş"** [Almancada Late Observanz] olarak nitelendirdi.

Sanki tüm bunlar, eksiği giderip yanlışı düzelterek yerine daha iyi ve daha doğru olanı koymak için iyi niyetle yapılmış gibi görünüyor ama öyle değil. Sonradan bu rite Katolik ilkelerinin sokulmasına başlandı.

Bir sonraki aşamada, "sıkı" olana oranla "rahatlatılmış" olduğu ileri sürülen bu ritte çalışacak masonların Katolik inancını benimsemeleri zorunlu tutuldu. Bu rit, sonraları **"Klerikat"** *(Rahiplik)* adını aldı.

İşte bu yeni tutum, Johann August von Starck'ın foyasını ortaya çıkardı. Baron von Hund, bilgisiz bir egemenlik budalası olabilirdi. Kuşkusuz çok yanlışı vardı ama kötü niyetli değildi. Eğer bir Stuart yandaşı olmak, Masonlukta Tapınakçılara önemle ağırlıklı bir yer vermek kötü niyet sayılırsa, başka.

Johann August von Starck ise bilgili fakat Masonluk açısından art niyetli bir düzenbazdı. Sonradan, Cizvitlerin hesabına çalıştığı, aslında Masonluğu içten çökertmek için uğraştığı anlaşıldı.

Masonlar hep Katolik Kilisesi'ni rahatsız eden işler yapıyordu. Bu da Katolik Kilisesi hesabına Cizvitlerin savunma girişimiydi.

*** * ***

Baron von Hund tam bir despot, dediğim dedikçi, kendini olduğundan daha üstün göstermeye çalışan fakat onurlu bir adamdı. Ona göre; hiç de öyle kendi kafasından *"Bilinmeyen Üstler"* diye bir şey uydurmamıştı. Ona haksızlık ediliyordu. Hem bu öyle bir haksızlıktı ki, âdeta bir tanrıtanımazın çıkıp da *«Ben hiç sizin o var olduğunu söylediğiniz Tanrı'yı görmedim. Demek ki Tanrı yoktur. Varsa bana gösterin de inanayım.»* demesi gibi bir şeydi. Ona göre, Bilinmeyen Üstler vardı. Onları görmüştü. Kendisine güvenilmeliydi.

Bu bakımdan, Baron von Hund böyle bir şeyi gerçekten de uydurmuş olsa bile, herkesten önce buna kendisi, içtenlikle inanmıştı.

Gelin görün ki, Bilinmeyen Üstler onu terk etmişti. Onu yalnız bırakmış, kendisini yıpratmak isteyenlere karşı hiç korumamışlardı. Oysa onunla hep iletişim kuracaklarını, onu destekleyeceklerini söylemişlerdi. Yapmamışlardı; sözlerini tutmamışlardı.

Bu yüzden de Baron von Hund, Bilinmeyen Üstler'e karşı gücenikliğini kendi sorunu tutarak, Sıkı İzleyiş Riti'ni kendi bildiği yol ve yöntemle yürütmek zorunda kalmıştı. Yapılan saldırıları da tek başına göğüslüyordu.

Baron von Hund'un Bilinmeyen Üstler diye bildiği kimseler Stuartlar ise, onu desteklemek üzere verilmiş bir söz de varsa; bu elbette tutulamazdı çünkü Stuartlar 1746 yılından sonra çil yavrusu gibi dağılmıştı.

Baron von Hund, Fransa'da gerek Masonluk gerek politika alanında neler olup bittiğinin farkında bile değildi. Kendi derdine düşmüştü. Yakınması da boşunaydı.

*** * ***

Acaba Baron von Hund'un "Bilinmeyen Üstler" dediği kişiler gerçekten Stuartlar mıydı?.. Siyon Örgütü'nün ileri gelenleri olamaz mı?

Şöyle diyelim: Ne fark eder?... Charles Radclyffe ölmeden önce zaten Siyon Örgütü'nün büyük üstadı değil miydi? 1745 yılındaki darbe girişiminde bozguna uğramadan önce ha Stuartistler ha Siyon Örgütü...

Aslına bakılacak olursa, Baron von Hund'a destek verenler de vardı. Hatta o destek olmasaydı, kendisine ne kadar güvenirse güvensin, Almanya'da böyle başarılı bir oluşum yaratamazdı. Bunu becerebilecek yetenekte değildi. Nitekim bu yüzden yukarıda "Acaba Siyon Örgütü bu kez onu kullanmaya girişmiş olabilir mi?" biçimindeki soruyu "Belki." diyerek yanıtsız bırakmıştık.

Fransa'da Stuartlar cephesi çöktükten sonra; Almanya'daki Sıkı İzleyiş Riti, o sıralarda Siyonistlerin çıkarlarını gözetebilecek en elverişli mason örgütü olarak görülmüştü. Charles Radclyffe öldükten kısa bir süre sonra, Siyon Örgütü'nün başına Avusturya-Macaristan İmparatoriçesi Marie-Theresa ile evlenmiş olan François de Lorraine'in küçük kardeşi **Charles de Lorraine** geçmişti. Baron von Hund'a belli etmeden yardım eli uzatıyordu ama baron bunun farkında bile değildi; farkında olması gerekmiyordu.

Fakat bir süre sonra Charles de Lorraine, gerek kendi sorunları gerekse artık Baron von Hund'un âdeta bir çılgın gibi saçma sapan işler yapmaya başlaması nedeniyle desteğini çekti. Siyon Örgütü'ne bir başka paravana bulmuştu: Töton Şövalyeleri Tarikatı.

Baron von Hund, sadece yakınıp duruyor, çevresinde neler olup bittiğini bilmiyor, bakmıyor, baksa da görmüyor, görse de anlamıyordu.

Oysa Töton Şövalyeleri Tarikatı orada, Prusya'da, burnunun dibindeydi. Fakat o ille de «Tapınakçılar da Tapınakçılar.» diye tutturmuştu.

Sıkı İzleyiş Riti, Baron von Hund yaşadığı sürece -hayli zayıflamış olsa bile- Almanya'daki varlığını korudu. 1763 yılındaki ölümüyle birlikte tarihe karıştı. Fakat bir yandan Prusya merkezli oluşu diğer yandan Tapınak Şövalyeleri ile olan bağlantısını sıkıca korumuş olması

nedeniyle, çok daha sonra kurulan Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin esinlenme kaynaklarından biri oldu.

Kuşkusuz Almanya'daki Masonluk, Sıkı İzleyiş Riti ve onu yıkıp yerine geçen Rahatlatılmış İzleyiş Riti ile de sınırlı değildi. Orada da Fransa'daki karmaşanın bir benzeri yaşanıyordu. Başka ritler de vardı. Üstelik Almanya'ya, daha önce de değinmiş olduğumuz üzere, İngiliz Masonluğu da el atmıştı.

Ekosizm

Baron von Hund beğenmeye dursun, Fransa'da İskoç Masonluğu, önceki Stuartist niteliğini giderek yitirip, gelişmesini Fransızvarî bir tarzda sürdürdü. 18. yüzyılın ikinci yarısında, yer yer Ekosizm olarak da anılmaya başlandı. [Fransızcada "Ecossisme"... İngilizce ve Almancada Fransızcadaki gibi kullanılırsa da, bunun yerine aslında "İskoç Masonluğu" anlamına gelen "Scottish Freemasonry" ve "Schottische Freimaurerei" terimleri de görülür.]

Sözlük anlamı bakımından Ekosizm, "İskoççuluk" demektir. Fakat bu terimin kullanımı salt Masonluğa özgüdür. Başka hiçbir yerde, hiçbir konuda "İskoç yandaşlığı ya da destekçiliği" anlamında olmak üzere Ekosizm diye bir terim kullanıldığı görülmez. Kuşkusuz, ilk ortaya çıkışında bir politik amaç ve eğilim söz konusudur. Bu ise, Stuartların emelleriyle bağdaşır.

Dolayısıyla, Ekosizm salt Masonluğa özgü olsa da doğuşunda ulusal ya da etnik bir niteliğin bulunmadığını savunmak boşuna bir çabalama olur.

Ancak sonradan bu nitelik ortadan kalkmış ve Ekosizm bir sistem ve tarz bakımından İngiliz Masonluğu terimine karşıt olan İskoç Masonluğu ile aşağı yukarı eş anlama gelmek üzere kullanılır olmuştur.

Aynı terim, 19. yüzyıl başlarından bu yana Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin temel niteliğini tek bir sözcük ile yansıtmakta kullanılıyor.

1758 yılında Fransa'da, yirmi yıl kadar önce Andrew Michael Ramsay'ın ortaya çıkardığı ilk mason ritinin geliştirilmesi suretiyle, **Yetkinleşme Riti** adı verilen bir diğer ritin kurulmasına girişildi. [Fransızcada "Rite de Perféction"... Aslında "perféction" sözcüğünün Türkçedeki tam sözlük karşılığı "yetkinlik"tir. Fakat Türkiyede buna "Olgunlaşma Riti" dendiği de görülmektedir. Fransızcadaki terimin dilimize dönüştürülmesiyle, "Perfeksiyon Riti" dendiği de olmuştur.]

Bu rit, bir bakıma Clermont Konseyi'nin yaptığı çalışmaların sonucunda ortaya çıkmış bir ürün sayılabilir. Birkaç yıl içinde sadece Fransa'da değil, diğer Avrupa ülkelerinde de hayli yayıldı. Amerika kıtasına bile ulaştırıldı.

Amerika'da Masonluk, Avrupa'ya oranla çok daha tutarlı bir görünüm sergiledi. Çünkü 18. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa âdeta bir "mason ritleri karmaşası" içinde çalkalanırken, Amerika'da Yetkinleşme Riti tekel oluşturdu. Avrupa'daki İngiliz Masonluğu ile İskoç Masonluğu arasındaki çatışma henüz oralara yansımamış, Fransız asıllı göçmenler Amerika'da kendi benimsedikleri türdeki Masonluğun yerleşmesinde güçlük çekmemişti.

*** * ***

1738 yılında ilk mason riti kurulduğunda, üçü simgesel üçü yüksek olmak üzere toplam 6 derece söz konusu iken, 1748 yılında yapılan çalışmalarla bunların sayısı 14'e çıkarılmıştı. 1758 yılında derecelerin sayısının 25'e yükseltilmesiyle birlikte, Yetkinleşme Riti kurulmuş oldu.

Masonlukta herhangi bir rit çerçevesinde asıl önemli olan derecelerinin sayısı değil, ritin tümündeki öğretinin zenginliğidir.

Alın herhangi bir dereceyi; birkaç bölüme ayırın; her birini apayrı bir derece olarak gösterin; bu işi diğer dereceler için de yapın; ortaya yüzlerce dereceli bir mason riti çıksın… Bu nedenle, pek daha az sayıda derecesi olan bir mason riti, çok fazla derecesi olan bir başkasıyla eşdeğer sayılabilir.

Yetkinleşme Riti, kurulduğu sıralarda **Heredom Riti** olarak da anılıyordu. Heredom, etimolojisi bakımından Yunanca "hieros" *(kutsal)* ve "domos" *(ev)* sözcüklerinin birleşiminden türetilmiştir. Bundan ötürü de "tapınak" sözcüğü ile hemen hemen eş anlama gelir. Burada söz konusu olan tapınak ise öncelikle Süleyman Tapınağı, daha geniş düşünülürse "Kudüs Tapınağı"dır.

Heredom Riti terimine ilişkin bir başka yorum daha var... Buna göre; aslında bu sözcük Latincede "kalıtım" anlamına gelen "hoerodum" sözcüğünden alınmadır. Burada söz konusu kalıtım (miras) ile de Stuartların İngiltere tahtı üzerindeki hak sahipliğinin vurgulanmasının istendiği söylenir.

Bu ritin adının ille Stuartist Masonluk ile bağlantısının kurulması gerekli görülürse, bu hayli zorlamalı bir yakıştırma olur. Çünkü o tarihte artık Stuartların emellerinin gerçekleşme umudu bitmişti. Ancak, İngiliz Masonluğu'na karşıt bir İskoç Masonluğu'ndan elbette söz edilebilir.

Öte yandan, gerçekleşmesi umudu hâlâ korunan ve sürdürülen bir başka emel vardır: Siyon Örgütü'nün yüzyıllardan beri süregelen ülküsü.

Dolayısıyla kalıtım, Merovenjlerin hatta çok eskiye uzanarak Benjaminlerin kalıtımı biçiminde bir anlamda alınırsa, bu kez sözcüğün asıl kökünün Latince olduğunu benimseme olanağı doğar. Fakat bu, o tarihte Siyon Örgütü'nün hâlâ Masonluğu kullanmaya çalıştığını varsaymakla bağdaşır. Oysa Siyonistler artık bu kurum ile ilgilenmez olmuştu.

Bu sözcük, doğrudan İskoç Masonluğu'nda ortaya çıkarılmış değildir. Rozkrua Tarikatı'nda, ritüelik çalışmanın yapıldığı yere "heredom" denirdi. Yetkinleşme Riti oluşturulurken de 18. dereceye "Rozkrua Şövalyesi" dendi. Buna bakılırsa, Rozkrua Tarikat'ından esinlenmelerin bu ritin 18. derecesine alındığı, ancak bu kadarla yetinilmediği anlaşılıyor.

*** * ***

Yetkinleşme Riti'nin ilk 14 derecesini "La Grande Loge et le Souverain Conseil des Sublimes Princes de Maçonnerie" *(Masonluğun Yüce Prenslerinin Egemen Konseyi ve Büyük Locası)* adı verilmiş olan bir örgütün yönetmesi öngörülmüştü. Sonraki dereceler için de "Sublime Conseil" *(Yüce Konsey)* adını taşıyan bir egemen organ kurulmuştu. Clermont Konseyi dağılmadan önce bu konu gündemine getirilmiş, fakat oy birliğiyle karar almayı öngören konsey bunu uygun görmemişti. Nitekim üyeleri arasında çıkmış uyuşmazlıklardan biri de buydu. Fakat aslında hepsinin temelinde Fransa'da yerleşmiş İskoç asıllı masonlar ile Fransızlar arasında belirmeye başlayan rekabet yatıyordu.

İskoçlar güçlerini giderek yitirirken, Fransızlar İskoç Masonluğu'na iyiden iyiye sahip çıktı. Yetkinleşme Riti'ne de Fransız kültürüyle bağdaşan bir karakter edindirdiler. Ritin yönetim organını, her biri **"Sublime Prince du Secret Royal"** *(Royal Sır Yüce Prensi)* olarak anılan 25. derecedeki masonlardan kurdular.

Neden prens?... Madem prens; oldu olacak neden "kral " değil?

Her şeyden önce "kral" unvanı biraz sorunlu... Onu kullanmak öyle kolay değil. Çoğunlukla bu unvan, "bir ülkede taç giyerek orada egemen güç olan kişi" için kullanılır. Gerçi daha önce görmüş olduğumuz üzere başka bir anlama da çekilebilir ama ilk akla gelen budur.

Dolayısıyla "kral" unvanının kullanılması yakışık almazdı. Oysa "prens", açıkça üst düzeyde bir soyluluğu vurgulamaktaydı ve yeterdi.

Bu unvanı alacak kişilerin soylu olması mı gerekliydi?

Hayır!... Aslında soylu olmayan bir kişi bile "prens" unvanını alınca sanki soylu gibi olurdu. Bu bağlamda şöyle bir yorum yapanlar görülür:

"Daha önce şövalye ve şimdi de prens ve bunun gibi soylulukla bağlantılı unvanların kullanılması suretiyle, Masonluğun önce şövalyeliğe sonra da aristokratlığa özenenler için daha çekici olması amaçlanıyordu."

Bu yorumda masonlarla biraz alay ediş var ama yalan da sayılmaz.

Bu arada elbette başlarında "kral" olarak anılan ya da nitelenen birisi olmasa da, Masonluğun başlı başına bir krallık gibi olduğu izleniminin yaratılmasına çalışılmıştı.

Zaten "krala özgü" ya da "şahane" anlamına gelen o **"royal"** sıfatı, burada bir anahtar niteliği taşımaktaydı ve egemenlik olgusunu dile getirmekteydi.

"Royal sır" ne anlama geliyor?

Ritin en yüksek derecesindeki masonların "bir krala yakışır düzeydeki ulu bir sır" olarak görülen üstün bir bilgiye sahip olduğu vurgulanmış oluyor.

Yetkinleşme Riti'nin 25. ve son derecesinin, çok eski bir gizli örgütten esinlenilerek düzenlendiği söylenmekteydi.

Bu konuda dendiğine göre; "Kutsal Hazinenin Pek Sadık Koruyucuları" [Fransızcada "Très Fidèles Gardes de le Trésor Sacré"] adını taşıyan bu gizli örgüt, 12. yüzyılda Kudüs Kralı 2. Baudouin tarafından kurulmuştu. Bu durumda konu dönüp dolaşıp ve ister istemez "Hz. Süleyman'ın Hazinesi"ne, dolayısıyla yine Tapınak Şövalyelerine gelir. Bilindiği kadarıyla, bu ritin oluşumunda Siyon Örgütü'nün doğrudan bir katkısı, işin içine karışması söz konusu değildir ama Tapınak Şövalyelerinin anısının korunmasına özen gösterilmiş olduğu bellidir.

Dolayısıyla, Baron von Hund boşuna mı Clermont Konseyi'ni terk ederek çekip gitmiş oldu?

Hayır!... Herhalde Fransa'da oluşacak mason ritinin birtakım evrelerden geçip bu noktaya geleceğini düşünememişti. Kaldı ki Baron von Hund'un Clermont Konseyi'nin çalışmaları

sırasında çekip gidişinin asıl nedeni, Stuartlara karşı daha önce gösterilmiş ilginin sona ermesiydi.

Doğudan Batıya

Yetkinleşme Riti'nin yönetimi, 25. derecedeki masonlar arasından belirlenen ve dokuz kişiden oluşan bir kurulun elindeydi. Bu kurula **"Doğu ve Batı İmparatorları Konseyi"** deniyordu. [Fransızcada "Conseil des Empereurs de l'Orient et de l'Occident"]

Hani daha önce Siyon Örgütü'nün Londra Büyük Locası'nın federatif yönetim tarzından hiç de hoşnut kalmadığından söz etmiştik ya!... İşte şimdi, geç olmasına karşın buna çözüm getirilmişti.

Masonluktaki bir yüksek derece örgütü açısından pek de önemsenmeyen simgesel derecelerde çalışan localardan oluşan bir büyük locanın örgütlenmesi her nasıl olursa olsun, asıl önemli olan, yüksek derecelerin otokratik bir tarzda yönetilmesiydi. İsteyen herkes simgesel derecelerde çalışacak bir loca kurabilir, isterse bunu bir büyük locaya bağlama girişiminde de bulunabilirdi. Yüksek derecelerdeki çalışma birimlerini ise masonlar kendi başlarına kuramazdı. Bu birimler, ritin egemen organının buyrultusuyla oluşur ve onun yönergelerine uyarak çalışırdı.

Bu durumda Siyon Örgütü'nün Önceki Büyük Üstadı Charles Radclyffe adına üzülmek mi, yoksa sevinmek mi gerekir acaba?... Sağlığında İskoç Masonluğu kapsamında oluşturmak istediği bu örgütlenme tarzı, ölümünün üzerinden 15 yıl kadar bir süre geçtikten sonra gerçekleşmişti.

Bu kurulun üyelerine niçin "Doğu ve Batı İmparatorları" denmiş?

"İmparator" unvanının kullanımı, egemenlik olgusunun sorgulanamaz ve yaygın bir kapsam taşıdığını vurgulamak amacından kaynaklanıyordu.

Siyon Örgütü ve Kutsal Roma İmparatorluğu ile bağlantısı var mı?

Öyle olduğunu düşünmek, Masonluktaki her olguyu ille Siyon Örgütü'ne bağlamak gibi yanlış bir düşüncenin ötesinde, biraz da abartı olur. Bu ritin oluşumunda Siyon Örgütü'nün parmağı görülmüyor.

"Doğu ve Batı" hangi anlamda kullanılmış?

Kimileri, bu ritin en doğudaki ülkelerden en batıdaki ülkelere kadar uzanan global bir nitelik taşımasının öngörülmüş olduğunu, bunun simgesel bir anlam taşımak üzere kullanıldığını belirtmiştir. Ancak bu açıklama, Masonlukta daha sonraki bir dönemde belirmiş olan bir tutum ve eğilimi dile getirir. 18. yüzyılın ikinci yarı başlarında Masonlukta öyle bir anlayış henüz yeşermemişti.

Kimilerine göre; buradaki doğu ile batı, coğrafi bölgeleri niteler. Nitekim kimileri bunu Avrupa kıtası boyutunda düşünüp, Britanya'dan Kudüs'e kadar olmak üzere yorumlamıştır. O zaman sözü edilen imparatorluk, bir bakıma Kutsal Roma İmparatorluğu ile özdeşleşir. Böyle bir durumda ise, bu adın seçiminde Siyon Örgütü'nün dolaylı bir etkisinin bulunduğu düşünülebilir.

Ancak bu düşünme tarzı da, ön yargıdan kaynaklanan bir yanılgıya düşmek sayılabilir. Çünkü Siyon Örgütü, o sırada artık Fransa'daki Masonluktan elini ayağını çekmişti. Konuyu zorlayarak ille Siyonistlere bağlamak doğru olmaz.

Şu açıklama, ritin sonrasına ilişkin bir ayrıntılı oluşumu da içermekle birlikte, çok daha akla yatkın görünüyor:

1761 yılında bu konsey, **Etienne Morin** *(Stephen Morin)* adlı bir masona ritin 25. derecesini verdi. Onu üstün düzeyde yetkilerle donatıp riti örgütlemek üzere Amerika'ya gönderdi. Belki, Etienne Morin zaten Amerika'ya göçmek niyetinde olduğundan, Doğu ve Batı İmparatorları Konseyi de bu fırsattan yararlanmayı öngörmüştü. Böylece, konseyin adındaki doğunun "Avrupa ile Asya", batının "Amerika" anlamında kullanılmış olduğu ortaya çıkar.

Bir Başka Anayasa

Yetkinleşme Riti'nin kuruluşu tamamlanıp, birimlerindeki çalışmalara başlanınca, bir noksanlığın farkına varıldı:

Masonluğun Londra Büyük Locası'nda 1723 yılında yürürlüğe konmuş anayasası öteden beri Fransa'da da benimsenmişse de, bu ritin örgütlenme ve yönetim tarzına uymuyordu. Ritin, kendine özgü bir anayasasının bulunması gerekiyordu. (İngiltere'de, anayasa üzerinde 1738 tarihinde ve sonra yapılmış değişiklikler etkili olmamıştı.)

Bu gibi düzenlemeler niçin tüzük ya da yönetmelik gibi bir adla değil, yasa hatta anayasa gibi hayli güçlü sayılabilecek bir nitelikle anılmış?

Kim bilir!... Belki sahiden güçlü olduğu izlenimi yaratsın diye. Zaten bir yasa ya da anayasa, ritin ya da organizasyonun tümü için geçerli sayılıyor. Localar ve diğer kuruluşlar ise kendilerine özgü tüzükler düzenleyebiliyor.

Şunu da göz ardı etmemeli: Anayasa denilen bu düzenlemelerin yürürlüğe konduğu dönemde Avrupa'da henüz krallıklar egemendi. Parlamento bulunan ülkelerde, kralın onaylaması durumunda yürürlüğe girecek olan "yasalar" söz konusu olabilirdi ama henüz "anayasa" diye bir şey yoktu.

Dolayısıyla, Yetkinleşme Riti'nde de bir anayasa düzenlenip, 1762 yılında yürürlüğe girdi.

Bu anayasa, ritin egemen organına bağlı olacak tüm birimlerin kuruluş, yönetim ve çalışmalarının nasıl düzenleneceğini kurallara bağladı. Böylece, daha önce Clermont Konseyi'nde yapılması istenip de gerçekleştirilememiş olan bir düzen kurulmuş oluyordu.

Bu anayasa, kısa bir süre sonra Amerika'da sorun yarattı. Çünkü orada riti örgütlemek üzere görevlendirilmiş olan Etienne Morin, yetki belgesini alıp yola çıktığında, henüz ritin bir anayasası olacağından söz edilmiyordu. Zaten Etienne Morin Amerika'ya kadar da gitmemiş, Antiller'de kalmıştı. Elindeki yetki belgesine dayanarak bir başkasını yetkilendirmişti. Sorun da bundan ileri gelmişti: «Anayasanın yürürlüğe girmesinden önceki kurallar hâlâ geçerli mi, yoksa yeni kurallara mı uyulmalı?... Şayet yeni kurallara uyulacaksa eskileri ne olacak?» diye bir soruya yanıt verilemedi.

Herkes kendi kafasına göre uygun bulduğunu yapmaya girişti.

Burada duralım çünkü Amerika'da olup bitenlere daha sonra geleceğiz. Dönüp, önce Avrupa'daki gelişmeleri gözden geçirmeyi sürdürelim.

*** * ***

Masonluğun İngiltere'de düzenlenmiş yasalarında olduğu gibi, Yetkinleşme Riti'nin anayasasının birinci maddesinde de "din" konusuna değinilmekteydi. Fakat burada din kavramının şöyle bir tanımı yapılmıştı:

"Tam Güçlü Tanrı'ya yönelik bir inanç topluluğu."

Yetkinleşme Riti'nde, anayasanın birinci maddesindeki bu tanıma karşın, masonların bir dinsel inancının olup olmayacağı, olacaksa nasıl olacağına ilişkin açıklama, ritin 13. derecesinden sonrası için zorunluluk getirmişti. Buna göre, her mason, yaşadığı ülkede yaygın ve geçerli olan dini benimseyerek, dinsel görevlerini gerektiğince yerine getirmeliydi. Ancak bu koşulun önceki dereceler için de geçerli olup olmadığı açıkça belirtilmemişti,

Bu aşamaya gelindiğinde bir diğer açıklama zorunlu oluyor:

18. yüzyılda Avrupa'da "din" denilince, bu bir tek Hıristiyanlık anlamına çekilirdi. Sadece mezhepler arasında ayırım yoktu. O tarihlerde Masonlukta diğer tüm dinler göz ardı edilmişti çünkü Masonluğun başka dinlerin geçerli ve yaygın olduğu ülkelerde de yer alacağını düşünen henüz yoktu.

Papaların aforozları uyarınca Katolikler mason olamazdı ama bu durum özellikle Fransa'da zaten işlemiyordu.

Avrupa'nın bazı bölgelerinde yer yer Yahudiler hatta Müslümanlar da vardı. Yetkinleşme Riti'nin anayasasına göre, kuşkusuz onlar da mason olabilir ama 13. dereceden sonrasına çıkamazlardı.

Nitekim buna benzer bir kısıtlayıcı kural, Masonluğun gelişiminden sonra diğer bazı ritlerde de söz konusudur.

Kimileri, -özellikle Masonluğa bir ön yargıyla karşıt olanlar- masonların ritüellerindeki birçok öğeyi Yahudilik ile bağdaştırır.

Yanlış!... Hem çok yanlış!... Bunun yanlışlığı, işte şu Yetkinleşme Riti'nin anayasasında da açıkça görülüyor.

Masonlukta, konuyu iyi bilmeyenlerin ya da dar bir perspektiften bakarak değerlendirmeye yanaşmayanların Yahudi dininden alınmış gibi gösterdikleri öğeler, aslında Hıristiyanlığın kutsal kitabının kapsamında "Eski Ahit" olarak anılan Tevrat'ın "Yeni Ahit" olarak anılan İncil ile birlikte bir bütün olarak benimsenmesinden ileri gelir. Kaldı ki, Hıristiyanlıktan esinlenmeli bu öğeler, Katolik mezhebi bir yana, Protestanlık ile de tam olarak bağdaşmaz. Birçok uyumsuzlukları hatta çelişkileri vardır. Olsa olsa "Kathar inancı" gibi deist ve düalist sistemlerle daha çok bağdaştıkları söylenebilir.

Böyle olunca, Andrew Michael Ramsay'ın da üyesi olduğu Saint Lazarus Tarikatı'nın inanç ilkelerine ulaşılır. Konuya böyle bir açıdan bakıldığında, elbette "Siyon Örgütü'nün ülküsü" anlamındaki Siyonizmin tutumunun da pek farklı olmadığı söylenebilir.

*** * ***

Yetkinleşme Riti'nde, Masonluğun ilk üç derecesi bir yana dursun, yüksek derecelerin **Royal Arş Üstadı** olarak anılan on üçüncüsünden öncesinin bile, asıl öğreti bakımından bir hazırlık aşaması gibi görülmüş olduğu anlaşılıyor. [Bu derece, Fransızcada "Maître de Royale-Arche", İngilizcede "Master of the Royal Arch" Almancada "Meister des königlischen Gewölbes" tarzında geçer. "Royal Arch" teriminin sözlük karşılığı "Şahane Kemer" olarak verilebilirse de, Türkiye'deki masonlar böyle bir terimi hiç kullanmamış, "Royal Arş" demeyi yeğlemişler.]

İngiliz masonların dünya yüzündeki tüm mason örgütlerine egemen olma kaygısı bir yana bırakılacak olursa, İngiliz Masonluğu ile İskoç Masonluğu arasındaki en belirgin çelişki bu noktada düğümlenir.

İngiliz Masonluğunun daha sonra -1815 yılında- yeni baştan düzenlenmiş olan anayasası uyarınca, "Masonluğun asıl dereceleri" ilk üç derecedir ama "Royal Arş derecesi" de buna dahildir. Masonluğun kapsamı bu kadar olup, burada sona erdiği benimsenir. İlgilenenler için bundan ötesi, felsefi ya da dinsel nitelikli ayrıntılar olarak nitelenir.

İskoç Masonluğuna göre ise, Royal Arş derecesinden öncekilerde zaten önemli bir şey yoktur. (!) Masonların asıl edineceği, korumak üzere sorumluluk üstleneceği "GİZEM"in bu derecede ortaya çıktığı belirtilir.

Bu deyişin gerekçesi, Masonluğun oluşumu sırasındaki olgudur.

Masonlukta henüz sadece üç derece varken (1738 yılı öncesinde), sonradan "Royal Arş" olarak nitelenmiş ritüelik öğeler üçüncü derecenin son aşaması çerçevesinde yer alıyordu. Bu öğeler, daha önce değinmiş olduğumuz gibi, Kudüs'teki varsayımsal Süleyman Tapınağı ile ondan sonraki ikinci tapınağın yapımına ilişkin birtakım öyküler üzerine kuruludur.

Konuya uzlaştırmacı bir açıdan bakıldığında, bu bağlamda İngiliz Masonluğu ile İskoç Masonluğu arasında öyle pek abartılacak denli önemli bir fark yok. İngilizler, çok önemsenen şu Royal Arş konusunu büyük locanın yönetimi altındaki locaların çerçevesine dahil ediyor ve bundan sonrasıyla ilgilenmez görünüyor; İskoç Masonluğu'ndaki rit çerçevesinde ise, tümünün çalışmasını ritin egemen organı yönetiyor. Konu bir yönetim konusu, başka bir şey değil.

*** * ***

Yetkinleşme Riti'nin Anayasası'nın ikinci maddesinde, masonların her bir derecede geçirecekleri asgari süre belirtilmişti. Her derecenin sırayla -hiçbiri atlanmaksızın- alınması zorunlu tutulmuştu.

Anayasada belirtilmiş asgari süreler düzenlenirken, sayı simgeciliği çok önemli bir etken olarak değerlendirilmişti. Bu sayıların her birinin ne anlama geldiği, ancak gizemci bir yöntemle açıklanabilir.

Konuya sırf dereceler açısından bakılacak olursa, şöyle bir durum görülür: Bir masonun bu ritin 25. yani sonuncu derecesine gelebilmesi için, Masonluğa ilk girişinden sonra en az 81 ay (yaklaşık 7 yıl) geçirmesi gerekiyordu.

Bir an için sayısal simgeciliğe dönelim... Şu "81" rakamı var ya... Bu işe önem veren biri, sadece bunun üzerinde başlı başına bir kitap bile yazabilir.

O tarihlerde Masonlukta gizemcilik ve simgecilik ile uğraşmak pek sık görülen bir uygulamaydı. Bu da, Rozkruacılardan da esinlenmeyle oluşmuş tipik bir aristokrat ve burjuva karışımı tutumdu.

O tarihlerde bunun öyle olması gerekiyordu. Başka türlüsü beklenemezdi.

Masonluğun sonraki tarihlerdeki uygulamalarında ise, çok sayıda derecesi olan ritlerde her bir derece için ayrı ayrı tören yapılmadığı, bazı derecelerin atlandığı, ancak en yakın üst derecenin töreni yapıldığında bu atlanmış olan derecelerin kapsamlarının anlatıldığı bir evreye girildiği görülür.

Bu bağlamda şöyle bir yorum yapsak acaba ne denli doğru olur?

"18. yüzyılda, mason olacak kimseler, Masonluğa geniş zaman ayırabilirdi. Üstelik Masonluğun çalışmalarında ilgi alanı, ritüelde yer alanlar ile sınırlıydı. 19. yüzyıl ve sonrasında, hem masonlar loca ve benzeri birimlerde yaptıkları çalışmalara eskiden olduğu kadar çok zaman ayıramaz oldu hem de çalışmalar ritüellerin içeriğinin ötesine geçen düşünsel değerlendirme ve paylaşımları da kapsamaya başladı.

Dolayısıyla derece yükseltme törenlerine, önceki tarihlerdeki kadar çok zaman ayrılamadığı için seyrekleştirilmeleri, bunun için de tören sayısının azaltılması gerekti. Bazı dereceler seçildi; onların törenli ritüelik çalışmasının yapılmasına, diğerlerinin ara dereceler olarak nitelenmesine geçildi."

Bu yorum bazı yerler için doğru olsa bile her yer için geçerli değildir. Çünkü günümüzde birçok yerde Masonlukta sadece ritüelik çalışma yapıldığını, diğer düşünsel çalışmaların "masonik" sayılmadığını, derecelerin hepsinin sırayla ve atlanmadan izlenmesinin gerekli görüldüğünü biliyoruz.

Araya giren bu söyleşiden sonra, yine Yetkinleşme Riti'ne dönelim.

*** * ***

Burada, Yetkinleşme Riti'nin Anayasası'nın tümünü anlatmamızın bir anlamı yok. Fakat beşinci maddesine değinmeden geçmemeliyiz.

Bu maddede, ritin en yetkili organının her yıl 25 Haziran günü yapılması gereken olağan toplantısına, biri hükümette bakan diğeri orduda general olmak üzere iki devlet görevlisinin de katılması öngörülmüştü. Bu, açıkça Fransa'da devlete verilmiş bir ödündü. Böylelikle, Yetkinleşme Riti'nin devlet ile hiçbir çelişkisi ve sorunu olmadığı ortaya konmuş oluyordu.

Bakanlar ile generaller bu toplantılara katılmış mı?

Orasını bilmiyoruz ama anayasada öyle yazıyor.

Anayasanın sonunda şu sözler yer alıyordu:

“Biz, Egemenlerin Egemenleri, Pek Saygıdeğer Özgür ve Kabul Edilmiş Masonlar Kardeşliğinin Royal ve Askerî Tarikatının Royal Sır Yüce Prensleri, bu yasa, tüzük ve düzenlemeleri belirleyip bunlara uyulmasına karar verdik. Denetçilerimize ve yardımcılarına, bunları tüm konsey, şapitr, royal localar ve gerekli olan her yerde okutup uygulatmalarını buyuruyoruz.”

Bu son sözlerden, bu anayasanın âdeta bir krallık buyruğu özentisiyle düzenlenmiş olduğu izlenimi çıkıyor. 1128 yılında Katolik Kilisesi, Tapınak Şövalyelerine topluca bir “dinsel ve askerî tarikat” niteliği vermişti. Böyle bir nitelik ancak papa tarafından verilebilirdi. Buna karşılık Yetkinleşme Riti’nde Masonluğun bir “royal ve askerî tarikat” olarak nitelenişi, böylece dinin yerine krallığın konuluşu, bu iş Fransa’da yapıldığına göre Fransa Kralı’na bir paye verilirken, bir bakıma Papaya meydan okumak gibiydi.

Dolayısıyla Papa 14. Benedictus’un bundan on yıl kadar önce Masonluğu bir kez daha aforoz edişinin boşuna olmadığı belliydi.

Katolik Kilisesi’ne göre; masonlar Papalığı sevmiyordu ve masonlar dinin doğrusuna (!) karşıydı.

Belki de tersine, Yetkinleşme Riti’nin Anayasası düzenlenirken Papanın Masonluğu aforoz ettiği göz önünde tutulmuştu.

Nitekim bu anayasasının son tümcesiyle, papaya âdeta meydan okunuyor şöyle deniyordu:

«Biz egemenlere de egemeniz. İşte biz, böyle bir krali ve askeri tarikat oluşturduk. Buyur, gücün yeterse engelle.»

*** * ***

Yetkinleşme Riti’nin kuruluşuyla birlikte, başta Fransa olmak üzere Avrupa ülkelerinde çok sayıda mason ritinin oluşturulduğu bir döneme girildi.

“Ekosizm” bir ağaca benzetilecek olursa, bu ritlerden birçoğunun aynı ağacın gövdesinden dallanıp budaklandığı söylenebilir.

Bazısı ise aynı coğrafi çevredeki farklı yeşermelerin ürünüydü.

İngiliz masonlar şiddetle karşı çıksa bile, diğer masonlara göre, Masonluğun Kıta Avrupası’ndaki biçimlenmesi bakımından bunlardan birçoğu, sahiden de bir “mason riti” sayılırdı.

Ancak aralarında, Masonluk ile bağdaştırılamayacak, bambaşka amaçlar peşinde koşan, bambaşka ilkeler benimseyen, ritüellerindeki öğreti kapsamının diğer mason ritleriyle benzer noktalarının bile bulunması pek zor olan çeşitli oluşumlar da vardı. Bunlardan bazısı, açıkça Masonluğu taklit ederken, hiç de bir “mason örgütü” olduğunu ileri sürmüyordu.

Buna karşılık, aslında Masonluğa hiç benzemediği halde mason örgütü olduğunu iddia edenler de vardı.

Aydınlanma Çağının giderek hız kazanışının etkisiyle oluşmuş, herkesin kendi dilediğini yapmak istediği bir karmaşa...

Bunların arasında "Bavyera Aydınlanmışları" ile "Avignon Aydınlanmışları" adını taşıyan sistemlere mutlaka değinmemiz gerekecek ama onları özellikle bu kitabın **"Illuminati"** başlığını taşıyacak bölümüne bıraktık.

*** * ***

Ekosizm hakkında anlatacaklarımız sona ermedi.

Burada sona eren, Siyon Örgütü'nün 18. yüzyılda Fransa'da Masonluğu kendi amaçları doğrultusunda kullanmasıdır.

Almanya'daki Sıkı İzleyiş Riti de ortadan kalkınca, Siyon Örgütü'nün paravana olacak kullanacağı bir başka kurum bulması gerekti.

Ne yaptığını, nereye yöneldiğini anlatacağız ama önce Ekosizm üzerinde biraz daha durmamız, bu bölümde öyküsünü özetlediğimiz şu Yetkinleşme Riti'nin yerine Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti adını taşıyan ritin niçin ve nasıl geçtiğini de anlatmamız gerekiyor.

Bir kurum olarak Masonluk ve bireysel boyutta masonlar arasındaki farkın belirgin bir biçimde ortaya serilmesi bakımından, o da en az öncekiler kadar önemli bir yer tutar.

Sonraki Bölüm : Büyük Frederik